

การวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษา
ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช*

ANALYSIS AND LESSONS LEARNED FROM SCHOOL ADMINISTRATION FOR
PROMOTING LIFE AND CAREER SKILLS OF SECONDARY SCHOOL
IN NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุวิทย์ ดาวังปา*, อธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, องอาจ นัยพัฒน์

Suwit Dawangpa*, Ittipaat Suwathanpornkul, Ong-Art Naiyapatana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: suwit.dawangpa@gs.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ด้วยการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา จำนวน 4 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด โรงเรียนวัดจันดี โรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ โดยผู้ให้ข้อมูลแต่ละแห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนครู จำนวน 3 คน และตัวแทนนักเรียน จำนวน 5 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 2) โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการ 3) ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการ และ 4) ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ และพบว่า 1) จุดแข็ง คือ นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม พร้อมพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา บุคลากรมีความสามัคคีมีความรับผิดชอบ สถานศึกษามีการบริหารที่เป็นระบบ มีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน 2) จุดอ่อน คือ นักเรียนแรกเข้ามีคุณภาพค่อนข้างน้อย มีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน ครุมีภาระงานมาก อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 3) โอกาส คือ ภาครัฐเครือข่ายเข้มแข็งพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 4) อุปสรรค คือ ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ มีความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายมากและเปลี่ยนแปลงบ่อย

คำสำคัญ: ทักษะชีวิตอาชีพ, พหุกรณีศึกษา, การบริหารจัดการสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to analyze and derive lessons from the management practices of lower secondary schools in promoting students life and career skills, using a multiple case study approach. Four schools recognized for their good practices were selected: Ban Thung Kruat School, Wat Chandi School, Wat Bot School, and Wat Phra Mahathat School. Key informants from each school included one school administrator, three teacher representatives, and five student representatives, selected through purposive sampling. The primary research instrument was an in-depth interview protocol. Data were analyzed qualitatively using content analysis. The findings revealed that effective school management in promoting students life and career skills involved: 1) Policies or strategies for developing such skills, 2) School-led programs or activities, 3) Operational processes or implementation methods, and 4) Key contributing factors to success. It was found that: 1) Strengths identified included students' teamwork skills, self-development attitudes, and active participation in school activities; staff unity and responsibility; systematic school management; and diverse curricula aligned with students' needs and local contexts. 2) Weaknesses included the relatively low entry-level quality of students, negative perceptions toward manual labor careers, heavy teacher workloads, and inadequate learning facilities. 3) Opportunities were seen in the strong support from partner networks and access to modern technologies. and 4) Threats Parents and the community still face economic constraints and multicultural differences. The parent agency has many policies that change frequently.

Keywords: Life and Career Skills, Case Study, School Management

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการได้รับความรู้ในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ (Partnership for 21st Century Skills, 2009) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Trilling, B. & Fadel, C. ได้เสนอว่า “การศึกษายุคใหม่” ต้องประกอบด้วย สามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้หลัก (Core Subjects), 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ซึ่งเน้นย้ำให้สถานศึกษาสร้างสมดุลระหว่างองค์ความรู้กับสมรรถนะที่จำเป็นต่อชีวิตจริง (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) แนวคิดดังกล่าวได้ถูกรับรองและบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้ “สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน” 5 ประการ หนึ่งในนั้น คือ “ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต” ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาร่วมกับการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ทั้งนี้ Saylor, J. G. et al. ยังเสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรยึดโยงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ในบริบทจริงของผู้เรียนได้ จึงถือเป็นโจทย์สำคัญที่สถานศึกษาต้องรับมือเพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Saylor, J. G. et al., 1981)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพ พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21st (Partnership for 21st century skills: P21) ได้พัฒนาขึ้น มีการอ้างอิงและนำไปปรับใช้มากที่สุด มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) ความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 4) การเพิ่มผลผลิตและการรู้รับผิดชอบ และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบของ P21 สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและคอยช่วยเหลือการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการแก้ปัญหา (Problem-solving) สร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้วยการค้นคว้า ทดลองและประสบการณ์ของมนุษย์ การศึกษาไม่ใช่สอนให้คนยึดมั่นในความจริง ซึ่งถูกกำหนดไว้ตายตัว หากต้องหาทางปรับปรุงการศึกษา เพื่อจะเป็นแนวทางนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอ การสร้างทักษะชีวิตและอาชีพตามองค์ประกอบทั้ง 5 ของ P21 ให้เกิดกับนักเรียน จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านทักษะชีวิตและอาชีพในปัจจุบันยังพบข้อจำกัดหลายประการ งานวิจัยของ พณณกร ฝอยทอง ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนกลุ่มการศึกษานอกระบบ (พณณกร ฝอยทอง, 2561) ในขณะที่ กัญญารัตน์ นิตยวัน, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ์ ต่างแสดงให้เห็นว่า แม้จะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่การบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพในกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่ทั่วถึง (กัญญารัตน์ นิตยวัน, 2562); (ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ์, 2564) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปาริชาติ อังกาบ, กิรติ สุวรรณโน ยังพบว่าการขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวัดทักษะเหล่านี้ อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด (ปาริชาติ อังกาบ, 2561); (กิรติ สุวรรณโน, 2562) ในขณะที่ Ball, A. et al. ก็เสนอว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนทักษะชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของผู้เรียนในระยะยาว (Ball, A. et al., 2016)

สำหรับบริบทของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย มีความหลากหลายทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ วิสัยทัศน์จังหวัด พ.ศ. 2566 มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ “นครแห่งอารยธรรม น่าอยู่ น่าเที่ยว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน” (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของเยาวชนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องเริ่มต้นเตรียมความพร้อมสู่โลกของการเรียนรู้และการทำงานในอนาคต การศึกษาที่ไม่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความหมายและไม่ตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พิจารณาจากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง จำนวน 2 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษ จำนวน 2 แห่ง รวมเป็น 4 แห่ง โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ 1) มีกระบวนการขับเคลื่อนทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม และ 2) มีรางวัลหรือผลลัพธ์ที่สะท้อนการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษากรณีสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ผ่านกระบวนการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา จึงมีความสำคัญในการนำข้อมูลที่เป็นรูปธรรมมาใช้ในการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เห็นภาพรวม

ของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและ อาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good practices) ด้วยการวิจัยแบบ พหุกรณีศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. กรณศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงมี ความแตกต่างด้านอาชีพในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเป็น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พิจารณาจากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) โดยกำหนดเป็น โรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด และ โรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดจันดี และโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ รวมเป็น 4 แห่ง

2. แหล่งผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ วิธีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ที่เกี่ยวกับการ บริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน รวมจำนวน 36 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 4 คน ครูผู้สอน โรงเรียน ละ 3 คน รวมจำนวน 12 คน และนักเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวมจำนวน 20 คน

2.2 เอกสารทางวิชาการของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี รายงาน การประเมินตนเองประจำปี (SAR) รายงานโครงการ บันทึกการประชุมต่าง ๆ แผนการจัดการเรียนรู้

3. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ วิธีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยเสนอบันทึกขออนุญาต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒให้ออกหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล วิจัยต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถาม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแนวคำถามได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

4.3 ผู้วิจัยทำการประสานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อกำหนดวันนัดหมายการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด โรงเรียนวัดจันดี โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ

และโรงเรียนวัดโบสถ์ ระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน 2567 - วันที่ 3 ธันวาคม 2567 โดยก่อนเริ่มต้นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมต่อผู้ให้ข้อมูลทุกราย เมื่อถึงเวลาที่กำหนด จึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล คนละ 8 - 10 นาที โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถามในการกระตุ้นการตอบคำถามและแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการบันทึกภาคสนาม (Field Note) บันทึกเสียง การสนทนา (Recording)

4.5 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์นำข้อมูลมาถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ มีแนวคำถามปลายเปิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ทศนะ ประสพการณ์ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยปรับแก้ข้อคำถาม ภาษา และข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อให้มีความชัดเจนและเข้าใจในข้อคำถามมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้มาจากเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญพิเศษ และมีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน และ 3) ศึกษานิเทศก์ ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญพิเศษ มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร และมีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปที่ผ่านการตีความ (Interpretative) ในประเด็นข้อมูลพื้นฐาน การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

1. นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผู้บริหารดำเนินการมอบนโยบายในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยระบุไว้ในวิสัยทัศน์และจุดเน้นของโรงเรียนในการเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน จัดชั่วโมงชุมนุมเกี่ยวกับการสร้างอาชีพให้กับนักเรียน โดยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับนักเรียน ซึ่งโรงเรียนมีนโยบายมุ่งเน้นให้มีกระบวนการวัดแววเพื่อค้นหาความถนัดของนักเรียนอย่างเข้มข้น ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในทุกมิติตามศักยภาพของนักเรียน พัฒนาคุณภาพนักเรียนตามพหุปัญญา และมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณลักษณะในการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีการ

ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามศักยภาพที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งครูดำเนินการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่อยากให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงทักษะชีวิตและอาชีพ แล้วนำนักเรียนสู่การปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ให้นักเรียนได้ลงมือทำจริง ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมถึงการบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนสู่การจัดการเรียนการสอน ขึ้นนโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนสรุปได้ ดังนี้

- สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน
- สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะ

ชีวิตและอาชีพของนักเรียน

- จัดชุมนุมที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน
- ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม
- กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็น

รูปธรรม

- ใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้

2. โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการจัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (Active Learning) มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและมีทักษะด้านอาชีพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยใช้โครงงานมีวิทยากรในท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน นำบริบทของโรงเรียนเข้าร่วมพัฒนากิจกรรม ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นโครงการหลักได้ 3 โครงการ ดังนี้

- โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เช่น กิจกรรมอาชีพสร้างรายได้ กิจกรรมน้ำดื่ม กิจกรรมกิมจิสร้างรายได้ กิจกรรมปลูกผัก กิจกรรมเพาะเห็ด กิจกรรมเลี้ยงปลาตก กิจกรรมอาชีพน้ำสมุนไพร กิจกรรมกระถางกระถางเพชรจากเศษวัสดุเหลือใช้

- โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน เช่น กิจกรรมวงดนตรีลูกทุ่ง กิจกรรมวงโยธวาทิต กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมค่ายเยาวชนสร้างชาติ กิจกรรมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ

- โครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสาโรงเรียน กิจกรรมตลาดอาชีพ กิจกรรมกระถางกระถางเพชรจากเศษวัสดุเหลือใช้ มวยไทย ไก่ชน ผู้ช่วยช่างก่อสร้าง กิจกรรม To be number one

3. ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน เครือข่ายในชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่าวางแผนในการสร้างองค์ความรู้เบื้องต้น ค้นหาความต้องการที่นักเรียนอยากทำร่วมกัน เพื่อกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมอาชีพในชุมชนเพื่อให้นักเรียนเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยมีผู้บริหาร คณะครู และผู้ปกครอง ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดความคล่องตัวมากที่สุด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เมื่อมีข้อสงสัยขอคำปรึกษาจากครูผู้สอน

ส่วนครูจะมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน แล้วให้นักเรียนนำเสนอผลงานภายในโรงเรียนและจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนโดยการจัดตลาดนัดวิชาการและอาชีพในโรงเรียน และมีการเผยแพร่ผลงานทางออนไลน์ ได้แก่ เพจ facebook แฟนประชาสัมพันธ์ นำข้อค้นพบจากการจัดกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรูปเล่มรายงานกิจกรรมโดยใส่ผลการประเมินตามสภาพจริง และประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบทั้งในรูปแบบการประชุมและออนไลน์ในแอปพลิเคชันต่าง ๆ ขึ้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน สรุปได้ ดังนี้

- ภาศิเครือข่ายวางแผนร่วมกัน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project Approach)
- จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing)
- ประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน
- เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ เพจ Facebook สารประชาสัมพันธ์ และ TikTok
- จัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานภายในโรงเรียน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีทัศนวิสัยในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน และเป็นທີ່ปรึกษาให้บุคลากรได้ รวมถึงบุคลากรมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชั้นนำร่วมกัน ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะสมาคมผู้ปกครอง ศิษย์เก่าที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงาน รวมถึงมีการทำข้อตกลง MOU กับวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสารพัดช่างนครศรีธรรมราช จากวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ และปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงความร่วมมือที่เข้มแข็งจากภายในโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การส่งเสริมสนับสนุนที่ช่วยให้การสนับสนุนในด้านความรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพนักเรียน นอกจากนี้มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่ชัดเจน ระบุในแผนปฏิบัติการประจำปี คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมทั้งงบประมาณ มีการระดมทรัพยากรในส่วนงบประมาณในการบริหารโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช และจากผู้ปกครองให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในชุมชน ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ สรุปได้ ดังนี้

- การจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีชัดเจน และเพียงพอต่อการดำเนินงาน
- การสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ทั้งในส่วนของการสนับสนุนงบประมาณ คน องค์ความรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์
- หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน

5. ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนพบว่า

5.1 จุดแข็ง (Strengths)

จากการวิเคราะห์จุดแข็งในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า สถานศึกษาได้ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนด้วยการเปิดหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน รวมทั้งสภาพบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาคณะครูและบุคลากรมีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทำงานเป็นทีมร่วมกัน และมีความรับผิดชอบสูง ในส่วน of นักเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางอาชีพที่หลากหลาย เปิดใจยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี และมีความรักสามัคคี มีใจรักในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความมุ่งมั่นทุ่มเท และมีความขยันในการทำหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงาน ส่งผลให้มีทิศทางการบริหารที่ชัดเจน และช่วยครูแก้ไขปัญหาได้อย่างสม่ำเสมอ

5.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

จากการวิเคราะห์จุดอ่อนในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า งบประมาณในบางกิจกรรมยังไม่เพียงพอส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการเฉพาะด้านไม่เพียงพอ คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภาระรับผิดชอบที่นอกเหนือจากงานสอนค่อนข้างมาก ครูและบุคลากรไม่เพียงพอถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนและห้องเรียน นักเรียน มีค่านิยมหรือความรู้สึกต่ออาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมหรืองานที่ต้องลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้กำลังมากยังไม่ค่อยดีนักและเห็นว่าเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยน่าสนใจและให้ผลตอบแทนต่ำ นักเรียนบางคนขาดเรียนบ่อย ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพ

5.3 โอกาส (Opportunities)

จากการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า ภาครัฐเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนโดยรอบให้การสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างดียิ่ง อีกทั้งได้รับการสนับสนุนทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และแรงจูงใจเชิงบวกเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในยุคปัจจุบันมีสื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลายทันสมัยทำให้ครูและนักเรียนเข้าถึงในการเรียนรู้ได้ง่าย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งเป็นต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารงานจัดการอย่างสม่ำเสมอ

5.4 อุปสรรค (Threats)

จากการวิเคราะห์อุปสรรค (Threats) ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ เนื่องจากบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นพหุวัฒนธรรม การกำหนดรายละเอียดกรอบเนื้อหาสาระและโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลต่อหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ในบางสาระการเรียนรู้ยังไม่ยืดหยุ่นตาม

เนื้อหาสาระ ประกอบกับสถานที่ตั้งของสถานศึกษาอยู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจ รวมทั้งนโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานระดับสูงมีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ทิศทางการพัฒนาคุณภาพนักเรียนขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
- นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง - นักเรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา - นักเรียนมีความขยันในการทำหน้าที่ของตนเอง - บุคลากรมีความรับผิดชอบสูง - บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม - สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้ วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) - สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและ ความต้องการของนักเรียน - สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน - สถานศึกษามีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียน การสอนอย่างเพียงพอ - ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง	- นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้ แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ - นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง ในการพัฒนาคุณภาพ - บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก - อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ - หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตาม เนื้อหาสาระ - สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
- ภาครัฐหรือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุน กิจกรรมในทุกมิติ - หน่วยงานต้นสังกัด มีนโยบายและจุดเน้นที่ต้องการส่งเสริม ทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน - ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	- ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ - ข้อจำกัดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน - นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย

สรุปผลการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช สรุปได้ ดังนี้

1. จุดแข็ง 1) นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง 2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา 3) นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง 4) บุคลากรมีความ รับผิดชอบสูง 5) บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม 6) สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการ ที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) 7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้อง กับบริบทและความต้องการของนักเรียน 8) สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน 9) สถานศึกษา

มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

2. จุดอ่อน 1) นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ 2) นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพ 3) บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก 4) อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 5) หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตามเนื้อหาสาระ และ 6) สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

3. โอกาส 1) ภาครัฐเครือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ 2) หน่วยงานต้นสังกัด ให้การสนับสนุนส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน และ 3) ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญ และให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

4. อุปสรรค 1) ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ 2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และ 3) นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน จัดชุมนุมที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ พิมพา ชัยมา, Bandura, A. โดยระบุว่า การจัดทำหลักสูตรต้องสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และการใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (พิมพา ชัยมา, 2566); (Bandura, A., 1986) และ UNESCO ที่ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในสถานศึกษาทั่วโลก และแนวทางการสร้างหลักสูตรเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายว่าควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและภาคีเครือข่าย (Stakeholders) (UNESCO, 2015)

2. โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน และโครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า การใช้การเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

3. ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีภาคีเครือข่ายวางแผนร่วมกัน เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการงาน (Project Approach) จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ดำเนินการประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย และจัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงาน ภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับ ลลิตา ศิริศรีมั่งกร และสุรีย์ สวณมนต์คา ว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ลลิตา ศิริศรีมั่งกร และสุรีย์ สวณมนต์คา, 2561) รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บวรวิชญ์ รดาร์งสี ที่พบว่า การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning และทฤษฎีปัญหาในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (บวรวิชญ์ รดาร์งสี, 2565) และ Nguyen, T. T. ได้ศึกษาจากกรณีศึกษาในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญผ่านการเรียนรู้แบบโครงการ ซึ่งพบว่า การใช้การเรียนรู้แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการบริหารเวลาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน (Nguyen, T. T., 2017)

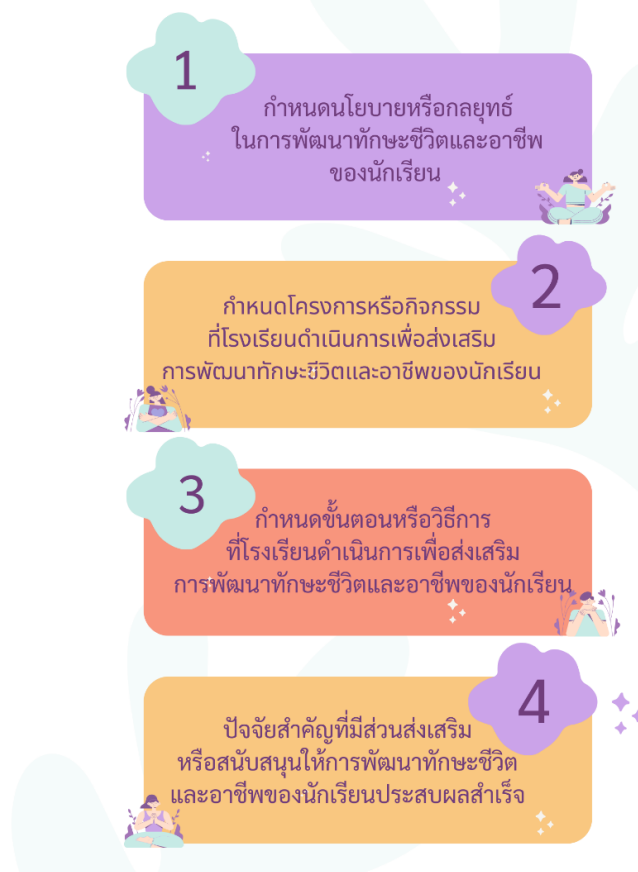
4. ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน และเพียงพอต่อการดำเนินงาน มีการสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ UNESCO ที่ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในสถานศึกษาทั่วโลก (UNESCO, 2015) พบว่าภาคีเครือข่าย (Stakeholders) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ รวมทั้ง ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ, ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์ พบว่าการวางแผนงานรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน (ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ, 2564); (ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์, 2566)

5. ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยได้มีนักวิจัยที่ประยุกต์ใช้ SWOT Analysis ในการศึกษางานคือ Fu, H. ได้วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำให้อุดมศึกษาไทยเป็นสากล โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในอุดมศึกษาไทย พบว่า จุดแข็ง คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบการเรียนการสอนออนไลน์และแพลตฟอร์มการสื่อสาร ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับอุดมศึกษา จุดอ่อน คือ ความไม่พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอน โอกาส คือ การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ และอุปสรรค คือ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ระหว่างสถาบันการศึกษาและนักศึกษาที่มีความพร้อมต่างกัน อาจส่งผลต่อความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา (Fu, H., 2024) และ ชวลวิทย์ จินดา ได้ศึกษาการวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า จุดแข็ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำด้านวิชาการ และสนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างจริงจัง ครูและบุคลากรมีความสามัคคีชัดเจนในทิศทางการทำงาน มีความรับผิดชอบ และทำงานเป็นทีม มีการใช้กระบวนการบริหารแบบ PDCA

(Plan-Do-Check-Act) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิต จุดอ่อน คือ งบประมาณในบางกิจกรรมยังขาด ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ขาดอาคารและพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น ห้องปฏิบัติการและพื้นที่กิจกรรมไม่เพียงพอ โอกาส คือ ได้รับความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณ และอุปสรรค คือ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและความเชื่อในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการสร้างความเข้าใจร่วม และนโยบายของต้นสังกัดและหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง (ชวัลวิทย์ จินดา, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (GOOD PRACTICES)

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) สถานศึกษาควรดำเนินการ 1) กำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์ใน

การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 2) กำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 3) กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน และ 4) แสวงหาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) พบว่า 1) นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 1.1) สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน 1.2) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 1.3) จัดชุมชนที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน 1.4) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม 1.5) กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 1.6) เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็นรูปธรรม และ 1.7) ใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ 2) โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 2.1) โครงการเศรษฐกิจพอเพียง 2.2) โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน และ 2.3) โครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน 3) ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 3.1) ภาคีเครือข่ายวางแผนร่วมกัน 3.2) จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) 3.3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน 3.4) เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย และ 3.5) จัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานภายในและภายนอกโรงเรียน 4) ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 4.1) การจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีชัดเจน และเพียงพอ 4.2) การสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 4.3) หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน และ 5) ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่า 5.1) จุดแข็ง ประกอบด้วย 5.1.1) นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง 5.1.2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา 5.1.3) นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง 5.1.4) บุคลากรมีความรับผิดชอบสูง 5.1.5) บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม 5.1.6) สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) 5.1.7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน 5.1.8) สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน 5.1.9) สถานศึกษามีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และ 5.1.10) ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 5.2) จุดอ่อน ประกอบด้วย 5.2.1) นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ 5.2.2) นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง

ในการพัฒนาคุณภาพ 5.2.3) บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก 5.2.4) อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 5.2.5) หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตามเนื้อหาสาระ และ 5.2.6) สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน 5.3) โอกาส ประกอบด้วย 5.3.1) ภาครัฐเครือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ 5.3.2) หน่วยงานต้นสังกัด ให้การสนับสนุนส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน และ 5.3.3) ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 5.4) อุปสรรค ประกอบด้วย 5.4.1) ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ 5.4.2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และ 5.4.3) นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สามารถนำผลการสังเคราะห์การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ไปวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรดำเนินการวิจัยในระดับประถมศึกษา เนื่องจากจะช่วยปูพื้นฐานให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อนำไปต่อยอดในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นิตยวัน. (2562). การศึกษาผลการเรียนรู้และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 13(3), 247-259.
- กิริติ สุวรรณโน. (2562). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชวลวิทย์ จินดา. (2560). การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัย วัฒน และสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ฐานปรีชาเศรษฐ. (2564). การส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะการทำงานของนักศึกษาครู. วารสารวิจัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 132-143.
- บวรวิษฐ์ รดาร์งสี. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning ออนไลน์ โดยใช้ทฤษฎีพุทปัญญาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของไทย. วารสารทฤษฎีและปฏิบัติการอุดมศึกษา, 22(12), 63-75.
- ปาริชาติ อังกาบ. (2561). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพตามแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ. (2564). แนวทางการบริหารจัดการเรียนที่ส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านเวียงพาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 6(1), 51-65.

- พณณกร ฝอยทอง. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 1-15.
- พิมพา ชัยมา. (2566). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภูมิภาคตะวันตก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิธีการวิจัยทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์. (2566). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนโรงเรียนดอนมดแดงวิทยาคม ปีการศึกษา 2564. วารสารวิทยาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(1), 43-55.
- ลลิตา ศิริศรีมิ่งกร และสุรีย์ สอนมนต์คา. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน. วารสารการศึกษาและการเรียนรู้, 7(3), 1-10.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2558). การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนไทยโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารการศึกษานานาชาติ, 8(6), 1-10.
- สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2566. นครศรีธรรมราช: สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2568 จาก https://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/doc_download/strategy_p2566.pdf.
- Ball, A. et al. (2016). Exploring 21st century skills and learning environments for middle school youth. International Journal of School Social Work, 1(1), 1-17.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Prentice-Hall. Retrieved April 7, 2025, from <https://archive.org/details/socialfoundation0000band>
- Fu, H. (2024). SWOT analysis of digital technology in internationalizing Thai higher education. Rajapark International Journal, 1(1), 1-15.
- Nguyen, T. T. (2017). Developing important life skills through project-based learning: A case study. The Normal Lights, 11(2), 52-67.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). Framework for 21st century learning. Retrieved April 2, 2025, from https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf
- Saylor, J. G. et al. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4. UNESCO. Retrieved April 2, 2025, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>